

Murphy

Copyright © Les Editions de Minuit (Paris),
avec l'année de parution en France

Fordította:
Tandori Dezső

E kötet a Magvető Kiadó
1972-es kiadása alapján készült

Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2003

Felelős kiadó: Moldován László és Szász Zsolt

Hungarian translation © by
Tandori Dezső, 1972, 2003

ISBN 963 9303 68 2

Nyomdai előkészítés: Jonatán Press Bt.

Nyomás: Regiszter Kiadó és Nyomda Kft.

Az „igazi” Murphy?

Ezt most inkább úgy értjük: a Murphy név olyan bősséggel szerepel az ír telefonkönyvekben, mint nálunk a... Nem kell példát említenem. Tehát ez akkor egy írországi illetőségű ember londoni kalandorozata, de mindhalálig? Legendás könyv lehetne Samuel Beckett korai (1936-os, aztán csak 1938-ban kiadott) regénye, ha és amennyiben. Hogyan?

Legenda lehetne ez a figura, elődje a „Száll a kakukk...” majdnem hasonló nevű alakjának – és hoppá! Elmeógyógyintézet ott is, itt is. Csak a mi Murphynk, Becketté, önként vonul be, ápolónak. És így pusztul el. A legenda természetesen nem erről szól.

Legenda lehetne a könyv, nem ütne el annyira a „Beckett-képtől”. Legenda lehetne viszont éppen így: tessék, a „Godot” szerzője itt hagyományos történetet írt, igaz, az abszurd határán.

Valami olyan hűsebb, kicsit húsosabb „Kafkát”?

A dublini Foxrock elővárosából a centrumba tartó Beckett, mondják, naponta elhaladt ott egy elmekegőrház előtt. Ebből lett a regény Magdaléna

Mélakórháza? A mélakórnak volna valami Hamlet-vonzata? Az egész Murphy-figurának?

A regényben az az abszurd jelleg, hogy a kalandregény „ki van lassítva”, nagyító alá van téve. Alig történik valami, de az aztán mind hátborzonogatóan rémes. Torz a szépséges szerelem, vagy ha nem, hát Murphy teszi azzá. Feszengetően megmerevíti az eseményrészleteket, s hogyan is ne? Vigyorgunk ma már, ahogy át akarja szellemíteni magát, menekülve (sovány) testével a középkori legendafigurák világába, odakötözve magát a hirtaszékhez, ebben ringva, szinte egy üres térben.

Szerelmes is itt lesz. (Egy kedves utcalányba, akinek egy nyomorék nagypapája van.) Így őriz kutyát az ír smaragdgyep után a londoni Hyde Park kicsit koszvadtabb világában. A kutya ronda viselkedésű. Az utána kutyaként loholó magánnyomozó, sliffentyű, fullajtár meg odahaza, ír földön hagyott, makacskodó hölgye megbízásából követi. A hölgy ugyanakkor... de ne mondjuk el a cselekményt.

Siváras a történés, szánalmasak a figurák, borzalmas a vég. De azért Beckett nem azonosul a cselekménnyel és alakjaival. Mint hálójában a pók, úgy mozgatja őket, életükben-holtukban. Csudálatos dolog az is például, ahogy a fullajtár magándetektív, ez a „simlis”, suttyó alak – akiben azért csak van szív! – Murphy hamvait nem húzza le, megrendelés szerint, a dublini színház végében egy felvonásszünetben, hanem elviszi a kocsmába, verekedés közben a kis zsák kiszakad,

és Murphy átszellemült teste-lelke, mindene ott marad a köpetekbe, a porba, a fűrészporba taposva.

Őrületes az örültekháza csendesen pergamenyszerű világa, a sakkjátszma, melyben a figurák alapállásba visszatérnek, és a többi. De a Murphy-könyvben nem kereshetők jelképek. Sem a szerelmi, sem a filozófiai szálakon. Ezért nem kapta fel a prédaleső publicisztika (mely irodalom-elemzésnek nevezné magát), ezért nem lett sznobok csemegéje. Ezért maradt meg számunkra mindmáig fölfedezendőnek...

...a XXI. században is üdítő remekműnek, melyet lehet egyszerűen „csak úgy” olvasni, igen, úgy is, mint egy kalandregényt. S a későbbi Beckett legjobb erényeit idézi már a könyv: szereplői iránt nem kell semmit éreznünk. Parányi megmaradt érzelmi képességeinket megtarthatjuk egymásnak, így például: „Ó, de kellemes, hogy te is ezt a Murphys olvasod!”

Tandori Dezső